

Kontrollkäik Erastvere Hooldekodusse (AS Hoolekandeteenused)

(1) Õiguskantsleri nõunik viis 19.05.2011 läbi etteteatamata kontrollkäigu Erastvere Hooldekodusse (edaspidi hooldekodu).

Hooldekodu on AS Hoolekandeteenused (edaspidi AS) haldusalas. AS-i ainuaktsionäriks on Sotsiaalministeerium. AS-i põhikiri on kinnitatud 27.03.2007 ainuaktsionäri otsusega.

Hooldekodu külastamise ajal osutas hooldekodu toetatud elamise teenust 32 isikule, ööpäevaringset erihooldusteenust 119 isikule ja ööpäevaringset erihooldusteenust kohtumäärusega hoolekandetasutusse paigutatud 40 isikule ning hooldekodus töötas 85 töötajat.

Varasemalt on õiguskantsler hooldekodusse kontrollkäigu korraldanud 24.03.2009¹.

(2) Kontrollkäigul kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kas hooldekodus on tagatud teenust saavate isikute põhiõigused ja –vabadused.

(3) Kontrollkäigu kestel külastas õiguskantsleri nõunik hooldekodu ruume, vestles hooldekodu juhatajaga ja hooldekodu V osakonna (milles osutatakse ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumäärusega hoolekandetasutusse paigutatud isikutele) töötajatega, tutvus pisteliselt hooldekodusse kohtumäärusega paigutatud isikute toimikutega, teostas järelkontrolli õiguskantsleri 24.03.2009 kontrollkäigu tulemusel hooldekodu juhatajale ja AS juhatusel tehtud ettepaneku ja soovitude täitmise üle ning küsitles hooldekodusse kohtumäärusega paigutatud isikuid.

Õiguskantsleri nõunik küsitles 15 teenust saavat isikut, nendest 2 isikut keeldusid küsitlemisest. Teenust saavad isikud, keda küsitleti, valis õiguskantsleri nõunik hooldekodust saadud hooldekodus teenusel viibivate isikute nimekirjast võimalikult erinevate isikute gruppide (sugu, eeldatav rahvus ja emakeel) esindatuse meetodi alusel.

Hooldekodu tegevusega seonduvate aspektide üle küsitletud isikud kaebusi ei esitanud.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

(4.1) Teenust saava isiku teavitamine tema õigustest

Ringkäigul hooldekodus selgus, et hooldekodu infostendidel on teenust saavatele isikutele kättesaadavaks tehtud hooldekodu kodukord ja kaebuste menetlemise kord (milles on välja toodud asutusesisesed kabevõimalused). Hooldekodu infostendidel ei ole teenust saavatele isikutele kättesaadavaks tehtud informatsioon asutusevälistest kabevõimalustest, s.o teenust saava isiku võimalusest pöörduda teiste asjakohaste asutuste (Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, õiguskantsler, kohus) poole ning vastavate asutuste kontaktandmed.

¹ Kontrollkäigu kokkuvõtte kättesaadav elektrooniliselt aadressil:
http://www.õiguskantsler.ee/public/resources/editor/File/01_Kontrollk_ik_Erastvere_Hooldekodusse_m_rts_2009.pdf.

Erihoolekandeteenusele suunatud isikute teavitamine on välja toodud ühe põhimõttena Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) põhimõtetes psüühikahäiretega isikute kaitseks². Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on oma raporti Eesti külastuse kohta³ (mis toimus 2003. aastal) punktis 122 öelnud, et „on vaja kehtestada täpne kord, mis võimaldab hoolealustel pöörduda ametliku kaebusega kindlaksmääratud instantsi poole ning suhelda konfidentsiaalselt pädeva ametkonnaga väljaspool asutust.“

Õiguskantsler leiab, et on oluline teha teenust saavatele isikutele kättesaadavaks lisaks asutusesisestele kaebemehhanismidele ka asutusevälised kaebemehhanismid ja nende kasutamise võimalused. Nimetatud informatsioon tuleb kättesaadavaks teha igale teenust saavale isikule ja olemasolu korral tema seaduslikule esindajale hoolimata sellest, kas teabe saamiseks avaldatakse soovi või mitte.⁴

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler Erastvere Hooldekodu juhatajal teha teenust saavatele isikutele kättesaadavaks informatsioon võimalustest pöörduda asjakohaste asutuste (Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, õiguskantsler, kohus) poole. Nimetatud informatsioon ja teenust saavate isikute kaebuste lahendamiseks pädevate asutuste nimekiri koos kontaktandmetega tuleb avalikult kättesaadavaks teha hooldekodu infostendidel igas osakonnas ning väljastada igale teenust saavale isikule temale arusaadavas keeles ja olemasolu korral tema seaduslikule esindajale. Vajadusel peab hooldekodu tagama ka nimetatud informatsiooni sisu täiendava selgitamise isikule.

(4.2) Eraldusruumi vastavus nõuetele

Hooldekodus on üks eraldusruum. Kontrollimisel selgus, et eraldusruumis puudus voodi või magamisase.

Nõuded erihoolekandeteenuste osutamise ruumidele, sealhulgas eraldusruumile on sätestatud sotsiaalministri 30.06.2009 määruses nr 58 „Tervisekaitsenõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“. Määruse § 7 lg 1 alusel peab ööpäevaringse erihoolusteenuse osutajal olema eraldusruum, mis on turvaline, ohutu, valgustatud, nõuetekohase temperatuuriga ja sobiva sisustusega, mis ei võimalda tekitada vigastusi. Sama paragrahvi lg 3 järgi peab eraldusruumis olema sein või põranda külge kinnitatud voodi või muu põrandast kõrgemal asuv magamisase.

Seega on nimetatud määruses selgelt sätestatud, et eraldusruumis peab olema voodi (mis peab lisaks olema sein või põranda külge kinnitatud) või magamisase.

Tulenevalt eeltoodust soovitab õiguskantsler Erastvere Hooldekodu juhatajal sisustada eraldusruum vastavalt sotsiaalministri 30.06.2009 määruses nr 58 „Tervisekaitsenõuded erihoolekandeteenustele ja eraldusruumile“ eraldusruumile toodud nõuetele.

² Principles for the protection of persons with mental illness and the improvement of mental health care, adopted by General Assembly resolution 46/119 of 17 December 1991. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r119.htm>.

³ Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=11917/CPT_eesti.pdf.

⁴ Analoogselt vt nt RKHKo 15.02.2005, nr 3-3-1-90-04: "Haldusorgani kohustuste hulka ei kuulu mitte üksnes formaalselt aktide andmiseks vältimatult vajaliku menetluse läbiviimine, vaid ka hoolitsemine selle eest, et ka õiguslaste teadmisteta ja asjaajamises vilumatul isikul oleks võimalus menetluses tulemuslikult osaleda. Nõustamine ja selgitamine võib toimuda nii taotleja palvel kui ka haldusorgani algatusel."

(5) Kokkuvõte

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks soovitused Erastvere Hooldekodu juhatajale. Soovituste täitmise osas teostab õiguskantsler järelkontrolli 6 kuu möödudes soovituste tegemisest.